

Milli Saraylar Daire Başkanlığı'na,

Konu: 12.01.2004'de yapılan Hereke toplantısı sonuçları.

12.1.2005 tarihinde Hereke İpekli Dokuma ve Halı Fabrikası'nda bir toplantı düzenlenmiş ve Fabrika'nın müzeleştirilmesi ve yeniden işlevlendirilmesi konusunda yerinde tespit yapılmıştır. Ali İhsan Toraman ve Ayşe Fazlıoğlu'nun katılımı ile gerçekleşen toplantı kapsamında, Hereke tesislerinin müze ağırlıklı işlevini sürdürmesi ilke kararı doğrultusunda yeniden planlanması amacı ile bir çalışma yapılmıştır. Toplantıda görüşülen konular, sonuçlar ve geliştirilen öneriler aşağıda maddeler halinde sunulmaktadır:

Temel Yaklaşım:

Osmanlı-Türk tarihi içinde zengin verileri ile özgün bir değer olan Hereke İpekli Dokuma ve Halı Fabrikası ile ilgili her türlü obje, fotoğraf, yazılı-çizili belge, kayıt, yazışma, döküman, üretim aracı, desen vb. malzemeler ve yapılar belgesel-tarihsel değere sahiptir. Hereke Tesisleri'nin doğrudan Osmanlı Sarayına bağlı çalışmış olması değerlerin anlamını artırmaktadır. Günümüzde TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı bünyesinde yer almasının gerekçesi de korunup işlevini günün koşullarına uygun kültürel amaçlı sürdürmesinin gerekliliğindedir.

1) **Wilhelm Köşkü:** Wilhelm Köşkü'nün sahip olduğu tarihi, mimari ve belgesel değer dikkate alınarak ziyarete açık bir müze yapısı olarak işlevinin devam etmesi yerinde olacaktır. Yapının tasarım ve yapım dönemini belgeleyen mimarisi ile bütünleşmiş tefriş ve teşhir elemanlarının zenginleştirilerek sunulması Hereke tesislerinin tarihsel değerinin vurgulanmasına katkıda bulunacaktır. Binanın bakım-onarımı yapılmalı, kaba inşaatı yapılmış rıhtım terası ve bahçe düzenlemeleri tamamlanmalıdır. Wilhelm Köşkü, Türk Evi ile birlikte Hereke Tesisleri'nin sahil yapıları olarak bütüncül kültürel işleve uygun hizmet vermelidir. Rıhtım terası ve bahçe, Türk Evi'nin giriş katında düzenlenmesi önerilen kafeteryaya kontrollü olarak hizmet verebilir.

2) **Türk Evi:** Günümüzde işlevsiz olan Türk Evi'nin, giriş katının rıhtım terası ve bahçe ile birlikte kafeterya olarak düzenlenmesi Hereke Tesislerini ziyaret edeceklere ve yöre halkına hizmet verecek çekici bir odak olması bakımından uygun olacaktır. Birinci katın ise önceki dönemde olduğu gibi yerel etnografik bir sergi düzenlemesi ile kullanılması doğru olacaktır. Bu amaçla, sergi malzelerinden daha önce Bursa Merinos Fabrikası'na taşınmış objelerin sergi bütünlüğüne uygun olanlarının geri alınması gerekmekte ve mümkün görünmektedir. Sergi objelerinin niteliklerine göre değerlendirilerek binada tekrar kurgulanması aşamasında, uygun objelerin kafeterya olarak kullanımı önerilen giriş katında da dekoratif elemanlar olarak korunup kullanılabilceği düşünülmelidir.

3) **Korakol Binası:** Günümüzde Korakol Binası olarak kullanılan ve boşaltılıp Hereke Tesislerine dahil olacak iki katlı ahşap binanın bakım-onarımı gerekmektedir. Onarım aşamasında özellikle birinci katta sonradan ek olarak yapıldığı anlaşılın bölücü duvarlar kaldırılmalı ve yapı özgün kimliğini kazanmalıdır. Yapının konumu ve mimari özellikleri hazırlanacak bir tasarımla satış birimi olarak düzenlenmeye uygundur.

4) **Sendika Binası:** Sendika Binası olarak isimlendirilen yapı bakım-onarımının ardından sergi binası olarak kullanılabilir. Gerek halı gerekse ipekli dokumanın tarihsel üretim süreci içerisinde imalat tarihini anlatan ve belgesel değeri olan üretimde kullanılmış mekik, kirkit, makine vb. araçların oluşturduğu özgün bir sergi mekanı olabilir. Gezi güzergahı açısından konumu, sergilenecek materyal açısından mimarisi yeni kültürel işleve uygundur.

5) **Ana Bina:** Büyük ölçülerdeki Ana Bina günümüzde tam olarak kullanılamamaktadır. Üretimin kısmen Yıldız Ferhan Bina'sına taşınmasından sonra da, özgün mekan olan Hereke'de üretimin sürdürülmesi zorunludur. Yapılar topluluğunun kültürel işlevle donatılması bu yaklaşımla mümkün olabilecektir.

Ana Bina'da sürdürülecek üretimin yanında, belge ve görsel malzemeler ışığında sergi hazırlanabilir. Zemin katta yer alan, günümüzde teşhir alanı olarak kullanılan bölüm yine aynı işlevle ürünlerin sergilenmesi amacı ile kullanılabilir.

Bu bölüme ulaşan geniş koridor ise tarihi fotoğrafların kullanıldığı bir sergi alanına dönüştürülebilir. Burada, Tesislerin ilk kuruluşundan günümüze kadar geçirdiği evreleri anlatan mevcut belgesel fotoğrafların sunulması düşünülmektedir. Aynı sergi anlayışı Hereke İpekli Dokuma ve Halı Fabrikası'nın nüvesini oluşturduğu Hereke Yerleşmesi'nin tarihsel gelişim evrelerini anlatan fotoğraf, çizim vd. malzemeleri de içeren bir yerleşim tarihi sergisi kimliği kazanabilir. Tarihsel süreç içerisinde Hereke'nin markalaşarak Dünya çapında tanınması, halı üretimi ile ünlenerek yerleşimin bu sektör ile anılması, halıcılığın yerleşimde yaygınlaşıp gelişmesinde fabrikanın rolü ve Hereke'nin tarihi İpek Yolu üzerinde bulunması fotoğraf ve belgelerle vurgulanabilir.

Yerleşimin şehircilik ve mimari açıdan gelişimi, yapım dönemlerinin özelliklerini taşıyan binalara ait görsel belge ve planların sergilenmesi ile kronolojik olarak sunulabilir.

Birinci kattaki Halı bölümü günümüzde tezgahların tam kapasite ile çalışmadığından atıl olduğu görüntüsü vermektedir. Yakın dönemde bu niteliğini sürdüreceği anlaşılmaktadır. Geniş ve yüksek tavanlı mekanda çalışan tezgahların ziyarete açık olarak işlevini sürdürmeleri yerinde olacaktır. Kullanılmayan tezgahlardan tarihsel veya teknik özellik taşıyanlar bilgilendirme panoları ile düzenli birer sergi malzemesi niteliğinde değerlendirilebilir. Tezgahlarda çalışma metodunu belgeleyen dokuma örnekleri kullanılabilir. Büyük salon yapılacak bu tür düzenlemelerle atıl görüntüsünden kurtarılabilir.

6) **Gezi Güzergahı ve Uygulama Programı:** Yukarıda işlevleri belirlenmeye çalışılan yapılar, Hereke Tesisleri'nin bir bütün olarak kullanımı ve kültür turizmi anlayışı ile tur programlarına dahil edilmesi düşüncesini de kapsamaktadır. Tur güzergahı yukarıdaki beş yapıyı kapsayan bir program olarak düşünülmüştür. Günümüzde dış kullanıcılara açık olan iç yolu tesislere dahil eden bir çevre düzenleme projesinin hazırlanması yerinde olacaktır. Ziyarete gelecek tur gruplarının burada ne kadar süre ile tutulup, ağırlanabileceği tur operatörü ve turizm rehberlerinin görüşü de alınarak planlanmalıdır.

7) **Desen Arşivi:** Zengin desen arşivlerinin düzenlenmesi, korunması ve kullanılması amacı ile başlatılmış olan tasnif çalışmalarının tamamlanması ve modern arşivcilik ilkelerine uygun bir yöntemle konservasyonlarının sağlanması gerekmektedir. Asitsiz kağıtlar arasında korunması vd. konservasyon metodları uygulanmaktadır.

8) **Tarihi Belge ve Bilgiler:** Hereke Tesisleri günümüz koşullarında öncelikli olarak kültürel işlevle kullanılacaktır. Kaynağı tarihsel-belgesel değeridir. Yukarıdaki

maddelerde ana programı verilen yeni işlevin gerçekleştirilmesi amacı ile tesislerin yakın tarihi ile ilgili kayıtlara geçmemiş bilgilerin de derlenmesi gereklidir. Önceki yıllarda fabrika da çalışıp emekli olmuş kişiler ile mülakat yapılarak sözlü tarih derlemesi yapılmalı ve kayıtlarda olmayan Dünya'nın çeşitli yerlerine gönderilmiş halı ve kumaşların (ör:Beyaz Saray) tespiti ve yerlerinin belirlenmesi yapılmalıdır.

9) **Üretim:** Hereke İpekli Dokuma ve Halı Fabrikası'nın sahip olduğu desen, mekan ve yetişmiş personel potansiyelinin kullanılarak üretim alanlarında çeşit zenginleştirerek değerlendirilmesi, yeni kültürel işleve uygun biçimlenmenin güncelliğini ve canlılığını koruyarak gelişip sürdürülebilmesi için düşünülebilir. Milli Saraylar satış birimlerinde halı ve kumaşın yanısıra özgün desen arşivinden de yararlanarak tasarlanacak günümüz ihtiyaçlarına uygun mefruşat, örtü, kırlent, flar, kravat vb. kullanım ve hediyelik eşya Hereke markası ile üretilip ve satışı düşünülebilir. Yeni ürünler markalaşmış Hereke'nin potansiyelini kullanma yanında yeni bir canlılık da getirecektir. Özgün desenler yeni ürünlerde çağdaş müzecilik anlayışı içinde tasarlanmalı, üretilmeli, tanıtılmalı ve pazarlanmalıdır. Tekstil tasarımının geliştirilmesi için dinamik personel takviyesi gereklidir. Deneyimli kuruluşlarla işbirliği yapılabilir. Dokumalarda, bir yeniden üretim politikasının belirlenmesi düşünülmelidir.

10) **Tanıtım ve Yayın:** Hereke Tesisleri'nin yeniden işlevlendirilmesi sonrası tanıtımı uygun bröşür, kitapçık ve kapsamlı bir kitapla yapılması yerinde olacaktır.

Saygılarımla

Doç.Dr. Cengiz Can
TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı
Bilim ve Değerlendirme Kurulu Üyesi